

CULTURA CREȘTINĂ

APARE, CU ESECȚIA LUNILOR IULIE ȘI
AUGUST, LA 10 ȘI 25 n. A FIECĂREI LUNI.

Abonamente:
Pe un an: cor. 10.
Pe 1/2 an: cor. 5.
În străin.: cor. 12.
Numărul 50 bani.

REDACȚIA:
Dr. Ioan Sâmpăleanu, Ștefan Roșianu, Dr. Victor Macaveiu, Dr. Alexandru Nicolescu, Dr. Alexandru Rusu și Dr. Ioan Coltor.

Redacția și Administrația:
»Cultura Creștină«.
Balázsfalva.

Preoți adoratori.

Joi, în 11 Septembrie, între cesurile 5 și 7 seara, mai mult de 2000 (două mii) de preoți italieni, adânciți în rugăciune fierbinte, se înclinau preasfintei Euharistii în splendida bazilică a sfântului Petru din Roma, la picioarele lui Piu al X-lea, veniți să celebreze în cea dintâiu biserică din lume triumful glorios al păcii constantiniane. Erau preoți adoratori, trimiși ai încântătoarei Lombardii, ai bătrânului Lațiu, ai încercatei Calabriei, reprezentanți străluciți de credință vie sosiți din Turin, din Bologna, din Florența, din Milano, mărturii nemincinoase ai spiritului de foc, ce încă învălue inimile privilegiatilor copii ai țărmurilor ausonici din Veneto până în Messina. Erau acolo cu toți arhieriei lor în frunte, cu tot lustrul purpuriu al cardinalilor romani, cu toată podoaba, în care se știe îmbracă risipitoarea mândrie a unui popor cu tradiții de cultură de douăori milenară. Lângă ușița de aur a unui chivot cu sfânta sfintelor, care 16 veacuri a stat de pază la porțile Vaticanului, crema clerului italian a venit să renoiască un jurământ, să verse o lacrimă, să cânte un Te Deum...

În aceeași zi, între aceleași ceasuri de seara, la picioarele aceluiaș Hristos euharistic, unele suflete de preoți români, se topiau într'o rugăciune domoală, lină, care însă nu era încunjurată nici de tăria unor amintiri de veacuri, nici de pompa unor sărbători de iubileu, nici nu străbătea seninul vecinic netulburat al unui cer de Italia. Ea însă se desprindea înceată, încrezătoare, legănându-se mai mult în așteptările unui viitor, decât în memoriile unui trecut netrăit și în undularea ei li-

niștită se frângea un dor: înființarea unei reuniuni de preoți adoratori români.

Eră gândul mult regretatului preot și profesor Emil Viciu, de cucernică pomenire, desvălirea acestei flamure albe în biserica noastră. El a fost adunat în jurul seu vre-o câțiva preoți gremiali din Blaj, cari săptămână de săptămână, se întruniau lângă Inima Domnului și foisorul lor euharistic eră capela internatului de băieți și capela seminarului Bunevestiri. Însă părintele Emil s'a stins ca o flacără, ce se pierdeă, când sclipiă mai vie și cu el s'a destrămat și înfiriparea primelor începuturi ale unei asociații românești de preoți adoratori. Noi însă nu putem lăsa să piară de tot sămânța aruncată de el. Avantajele nespuse de roditoare ale unei astfel de grupări sacerdotale; pilda strălucită a celor mai bine de 13.000 (treisprezece de mii) de preoți adoratori de pe întreg rotogolul pământului; numele bun al bisericii noastre, rămase *singure* fără de o astfel de reuniune și mai pe sus de toate, cinstea sfintei Euharistii, ne silesc să dăpănăm mai departe firele atinse de degetele pioase ale celui dintâiu preot adorator român.

Ne cheamă Euharistia! Iisus Hristos din smeritele noastre bisericuțe ne strigă pe nume. Și noi unde vom merge? Cuvintele vieții vecinice le are și noi am crezut și am cunoscut, că El este Domnul și Dumnezeuul nostru.

Ne cheamă Euharistia, să întovărășim uitata singurătate a lui Hristos, să nu-l lăsăm să ne simtă lipsa. Fiul lui Dumnezeu este întreg, întreg în chivotul nostru nebăgat în seamă: Sufletul lui este acolo, Inima lui este acolo, scumpul lui Sânge, Dumnezeirea lui nemărginită și toată comoara fără țărături a științei și a înțelepciunii lui vecinice, sunt toate acolo și noi oare nu vom merge la El?! — — —

Ne cheamă Euharistia, să asculte șoapta aprinsă a laudelor noastre, să înțeleagă tot caldul închinărilor noastre, să asculte bătăile inimilor noastre. Ne cheamă să ne curețe, ne cheamă să ne mângăe, ne cheamă să audă izvorând de pe buzele noastre rugăciunea tare, inzistentă, cutezătoare pentru binele și pentru norocul neamului nostru. Ne cheamă Euharistia !!!

Cvintesența unei asociații de preoți adoratori conzistă în obligământul, ce și-l ia fiecare membru, *de a face o oară de rugăciune în fiecare săptămână odată, înaintea sfintei cuminecături*. Un obligământ, care dacă nu se împlinește, nu întunecă sufletul nici cu păcat greu, nici cu păcat ușor. Iisus se încrede în

preoții sei și nu voește să-i stringă cu frica păcatului. El are lipsă de dragostea lor și aceasta are să fie gajul împlinirii conștiințioase a ceasului de închinare euharistică. El nu voește să-i silească: ce fac să facă de bună voe și cu dragă inimă și El este îndestulit. Iar dacă ei nu își vor împlini legământul, nu se vor împărtăși nici de mângăerile pregătite pentru cei credincioși, dar nici de mânia lui nu se vor face vinovați.

O oară la săptămână! Sunt 168 de ceasuri lungi și grele tot la șapte zile și dintre aceste numai unul să-l dai lui Hristos, numai unul, ca să te așezi cu Maria Magdalena și să-ți plângi păcatele lângă neasămănatul tău Învățător, unul singur, care să știi, că îl petreci în intimitatea Dumnezeuului tău, rămas cu tine în sătulețul tău, în grija ta — din dragoste curată.

O oară la săptămână, pe care și-o găsesc atâtea mii de preoți din toate neamurile, din toate riturile, din toate țările și numai noi să fim cei mai târzii, cei mai răci la suflet, numai noi să nu ne-o găsim? Este cu neputință!

Și sunt atât de multe foloasele adorării săptămânale. Aproximarea de Domnul dă o vigoare cu totul nouă sufletelor preoțești, le spală de tina de toate zilele, le cristalizează, le întărește și mai pe sus de toate le mângăe. Nu este nime, care să aibă mai multă lipsă de sprijin și de mângăere decât un preot. Împrejurările vieții sale îl fac să-și simtă toată slăbiciunea și toată neputința. El este chemat să stea sus, ca un far puternic la marginea apelor, să arete cu scăpărările lui de lumină totdeauna aprinsă drumul spre portul mântuirii, dar el nu este scutit nici de izbirea furtunii, nici de furia vi-fulului și neavând pe cine să-i nutrească flacăra, el se stinge în negurile nopții, ca o scânteie prefăcută în cenușe. Însă atunci, când el își reîmprospetează săptămână de săptămână vieța în torentul de foc al soarelui euharistic, lumina lui devine mai fulgerătoare și întunericul nu-l va cuprinde niciodată....

Cultul euharistic în biserica noastră își așteaptă apostolii. Drumul spre izbândă este îngust și greu; potecuța e umbrită de obscuritatea multor prejudeții, pe cari 200 de ani de unire cu Roma încă n'au fost în stare să le spulbere, dar siguranța învingerii desăvârșite întefește pașii așteptaților miruiți ai Domnului. La Blaj s'a copt gândul, care voește să plăsmuiască o nouă vieță și nu ne îndoim, că vor fi mulți din toate colțurile provinciei noastre mitropolitane, cari îl vor primi ca

pe un sol vestitor de bine. Multe suflete tinere și dornice de un nou început și de o nouă luptă, mulți bătrâni încărunțiți în slujba altariului, protopopi și preoți din gremiu și dela sate vor simți lipsa extremă a unei mișcări euharistice, care să înfășure toată vâlva unor aspirații cu adevărat creștinești, cari nu pot uita pe mirele sufletelor noastre desconziderat pe altarele neamului românesc.

Tocmai de aceea, cei cari doresc să între în ceata preoților adoratori români, vor trimite trei șire de scrisoare la adresa „Culturii Creștine“. Și am dorit mult să fie cât mai bogat numărul noilor aleși ai lui Hristos. Însă și dacă am fi puțini, cât de puțini, noi tot vom începe, convinși de măreția gândului, care ne poartă și de vrednicia stăpânului, căruia voim să-i slujim. Voim să curmăm odată tot răul, ce împrejmuește vieța latentă din biserici a Fiului Fecioarei Maria, voim să-i împopulăm sfășietoarea lui singurătate și să-i mângăem inima.

Dr. IOAN COLTOR.

Testamentul nou dela Bălgrad.

Propaganda calvină, a cărei activitate intețitoare s'a văzut și în cărțile tipărite în veacul al XVI, începe în secolul următor și mai cu putere. Ca să fie siguri de Români, că sunt cu trup cu suflet ai lor, le deschid școli, aducând legi aspre în contra domnilor de pământ, cari vor împiedeca pe copiii iobagilor români dela cercetarea școlilor¹⁾. În 1643 fiind numit „arhiepiscop și mitropolit scaunului Belgradului, și a Vadului, și a Maramurășului, și a toată țara Ardealului“ călugărul Simion Ștefan, între condițiile ce i-s'au pus e și aceasta: „Va predică el și preoții lui în limba română numai după textul sfintei Scripturi, fără a țineă samă de învățătura sfinților părinți“²⁾. De aici se vede, că nu mai putea întârziă traducerea în românește a Noului Testament, care cuprinde vieța, și, după principiile reformatoților, toată învățătura lui Isus Hristos. Cartea și apare purtând următorul titlu: „Noul Testament sau,

¹⁾ Zenovie Pâclișanu, Biserica românească și Calvinismul sub principale Gavrilă Bethlen (1613—1629) în «Cultura Creștină» Anul II (Nr. 3) p. 66.

²⁾ Bunea, Vechile Episcopii p. 95.

împăcarea, au lăgă noao alui Is. Hs. Domnului nostru. Izvodit cu mare socotință, den izvod grecescu, și slovenescu, pe limbă rumânescă, cu îndemnaria și porunca, denpreună cu toată chel-tuiala, a măriei sale, Gheorghe Racoți, craiul Ardélului, i procia. Tipăritusau întru a măriei sale tipografie, dentăiu noou, în ardél în cetate, Belgradului. Anii dela întrupare domnului și mântuito-rului nostru Is Hs. 1648. Luna lui Ghenuariu 20¹⁾).

Cari sunt autorii acestei cărți, nu se știe. Predosloviile, ca și la toate cărțile bisericești de mai târziu, sunt iscălite de chiriarh, care ne spune, că lucrul acesta l'a început „er-monahul Selivestru“²⁾, dar acesta a lucrat puțin și a făcut multe greșeli. Deci a dat Gheorghe Rákoczi I ordin mitropolitului, să caute între preoții de sub ascultarea lui „preuți cărtulari și oameni înțelepți, cari să știe izvodî Testamentul cel nou... din limbă greciască și slovenescă, și latinescă“³⁾. In aceeaș predoslovie cetim: „măriia ta cu mult chelșug în toți anii trimiți cărtulari în țări streine să invêțe cu deadinsul cuvântul lui Dumnezău din scriptură jidovască și greciască, și venindu acasă să sâ vestescă cu de-adinsu cuvântul lui Dumnezău“⁴⁾. Știind, că propaganda doreă să aibă predicatori cât mai destoinici, nu vom greși, dacă vom presupune, că între „cărtularii“ trimiși în țări streine vor fi fost și români. Testamentul nou dela Alba-Iulia e așa de bine tradus, încât îți vine să zici, că autorii lui au făcut studii academice. Deja la Palie s'au ostenit oameni, cari au cunoscut textul evreesc: de ce să nu presupunem, că Noul Testament a fost lucrat de oameni cu o și mai înaltă cultură teologică. La aceasta ne îndreptățește lucrarea, atât ca fond, cât și ca formă.

Paliia eră împărțită în capete, cari sunt însemnate odată în mijlocul textului, altădată pe marginea cărții, unde, din când în când, mai dădeai de câte 2—3 cuvinte, cari arătau materia tratată pe pagina respectivă și cele următoare. Noul Testament e împărțit frumos în capete, cari sunt scrise totdeauna în mijlocul textului, și au fiecare indicat cuprinsul (șuma). Fiecare cap e împărțit în stihuri (versete), lucru, ne mai obișnuit până

¹⁾ Bibliografia rom. veche Tom. I p. 165.

²⁾ După Dl Iorga, acest ieromonah a lucrat și la traducerile de pe acest timp, apărute în tipografia mănăstirii Govora. Vezi Ist. lit. rel. p. CLIII, CLIV și CLXXII.

³⁾ Bibliografia rom. veche Tom. I p. 168.

⁴⁾ Bibliografia rom. veche Tom. I p. 168.

acum, făcut ca să poată omul afla mai îngrabă ceea ce-i trebuie, după cum ni-se spune în Predoslovie. Ca lucrare tipografică, se prezintă cartea cât se poate de bine: „litera măruntă, fină, elegantă, podoabele cumpătate, săpate după gustul apusean“¹⁾.

Această carte minunată²⁾ se poate numi una dintre cele mai de samă opere ale literaturii române, iar în literatura bisericească, puține sunt, cari să se poată măsura cu ea. Cei ce au lucrat la ea, au pus multă osteneală. „Ce numai aciasta să știți, ne spun ei, că noi n'am socotit numai pre un izvod, ce toate câte am putut afla, grecești, și sârbești, și lătinești, carile au fost izvodite de cărturari mari și înțeleghători la carte grecească, le-am cetit și le-am socotit și pre izvodul lui Eronim, carele au izvodit dintăiu, din limba grecescă, latinește, și am socotit și izvodul slovenescu carele-i izvodit slovenéște din grecească“³⁾. Au studiat textul original grecesc, cea mai bună traducere, făcută de sfântul Ieronim, Biblia slovenească întrebuițată până mai dăunăzi în biserica Românilor, și ceace nu ne spun, dar ne arată textul, și ne spune mintea: Biblia ungrească tipărită de Calvin. Cuvintele de origină ungrească, și unele fraze întru toate slugarnice acestei limbi, ne conving pe deplin despre acest lucru.

Osteneala lor a și adus roadele meritate. Cartea e așa de bine tradusă, atât ce privește cuprinsul cât și limba, încât, schimbând puține vorbe, pe cari nu le-au înțeles Români nici atunci, și erau puse numai din sărăcia limbii, Biblia dela Alba-Iulia ar putea să fie și astăzi o carte mult folositoare în mâinile pioșilor creștini. O comparație între aceasta și alte Biblii românești ne va arăta valoarea ei.

Coresi a fost teolog slab, și n'a știut bine românește, de aceea nici n'a redat — în tot locul — adevăratul sens al Scripturii, căci nici însuși nu l-a cunoscut, și limba lui — din pricina atâtor greșeli — adeseori nu spune nimic. Testamentul dela Bălgrad îndreptează greșelile lui Coresi, cuvintele străine ale acestuia le redă cu cuvinte înțelese de Români. Aduc aici câteva texte așezate față în față, ca să poată face orișicine comparația.

¹⁾ Predoslovie cătră cetitori op. și tom. cit. p. 169.

²⁾ Iorga, Ist. lit. relig. p. CLXXII.

³⁾ Bibliografia rom. veche, tom. I. p. 169.

Mateiu, 1,23 — 2,2.

Tetravanghelul lui Coresi

Sculăse iosif de în somn, și féce ca zise lui îngerul domnului, și priiri muiaré lui și nu știia ia, până născu fiul lui de întâiu, și zise numele lui is.

Is născu în vitleemul iudeilor, în zilele lui irod împărat, adecă vlăfele dela răsărit vineră în ierslim grăind, unde iaste împăratul iudeilor să nască, că văzum stéoa lui spre răsărit, și venim să ne închinăm lui.

Noul Testament

Iară sculândușă Iosif de în somn, făcu cumui porunci lui îngerul Domnului, și luó pre muiaré lui, și nu o cunoscú pre ia, până nu născu fiul ei cel născut de întâi, și chemă numele lui Is.

Iară déca născu Is în vitléemul jidovesc, în zilele lui Irod craiu, iaca mândrii¹⁾ dela răsărit veniră în Erosalim. Zicând, unde iaste cel craiu jidovesc carele au născut? Că am văzut stéoa lui spre răsărit, și am venit să ne închinăm lui.

Limba Noului Testament e mult mai curgătoare și mai românească decât alui Coresi. Tetravanghelul are: „féce *ca* zise lui“, *ca* = ungurescul *a hogy*, care fără *a* înseamnă și *ca*, întocmai *ca* și latinescul *ut*, dar cu această însemnare nu zice în românește nimica. Particula acuzativului lipsește în textul vechiu, care mai aré și o nespú de mare greșală dogmatică, făcând pe Isus fiul lui Iosif. Amândouă textele au cuvinte slavonești pentru redarea conceptului filosof, mag, având fiecare alt text slavon înaintea ochilor, unul *vlahva* = mag, ghicitor, de aici: vlăfele, iar altul *mondr* = înțelept, filosof, de aici: mândrii. Dar în nota marginală e esplicat cuvântul, pe care într'adevăr nu pricepem de ce l-au scris în limba slavonească. Note marginale se găsesc mai multe în Biblia dela Bălgrad. Așa mai găsim esplicate următoarele cuvinte: „magi“ cu „găcitori“ (Mat. 2, 16), „sinagogă“ cu „unde se strîngea jidovii să auză cuvântul lui Dumnezeu, noi zicem besérecă“ (Mat. 4, 23), „iotă“ cu „sau certă sau o slovă care-i mai mică“ (Mat. 5, 18), „mamon“ cu „sirienește lăcomia lumii“ (Mat. 6, 24), „de în rodul lor“ cu „di învățatura lor“ (Mat. 7, 16).²⁾

¹⁾ Nota marginală: filosofii.

²⁾ Dr. I. G. Sbiera, Mișcări culturale și literare la Românii din stânga Dunării în răstimpul dela 1504–1714. Cernăuți 1897 p. 43.

Poate observă orișicine, că unele fraze sunt copiate pe dea'ntregul din Coresi: unde au crezut, că e bine, nu s'au sfătosit să mai schimbe. Uneori merge copiatul așa de departe, încât și greșelile celui vechiu se trec în textul nou. La Mat. 4, 13. are Tetravanghelul și Noul Testament Neftalim, două verseturi mai jos e în amândouă Netalim. Coresi scrie la Mat. 2, 16: „Oamenii ce șadé întunérec“ (fără prepoziția în), așa e și în Noul Testament: „Oamenii cei ce ședé întunérec.“

Mai aduc aici câteva texte, din cari se poate vedea superioritatea Noului Testament față de vechile traduceri.

Mat. 7, 1. urm.

Tetravanghel

Noul Testament

Nu judecareți să nu fiți osândiți. că în județ ce veți judeca, judecaseva voao. și în cumpână ce veți cumpâni, cumpâniseva voao

Nu giudecareț ca să nu fiț giudecaț. Că cu ce giudecată veți giudeca, giudeca vă veț: și cu ce măsură veți măsură, să va măsura voao

Mat. 7, 24.

tot amu cela ce aude cuvântul mieu acesta și faceva. cuvinese a bărbat înțelept

tot carele aude cuvintele mele acésté și le face, asamânu-l pre el omului înțelept

Fapte 1, 9.

Apostolier

Și aceasta zise. căutând lor, luose și nuorul luol el dein ochii lor

Și acésté zicând, căutând ei să rădică și nuorul cuprinzându-luo pre el, dela ochii lor

Fapte 23, 1.

caută pavel spre zbor. bărbăți frați eu cu tot sfétul dulce visam zeului până în acésté zile

iară Pavel căutând spre săbor zise, eu cu toată știința bună am slujit lui Dumnezeu până în ceastă zi

Oricine vede, că altfel e traducerea dela 1648 și altfel încercările lui Coresi. Testamentul Nou dela Bălgrad cuprinde scrisul evangheliilor și a epistolelor din Scriptură, pe când Coresi are numai frânturi din acest cuprins, și uneori schilodituri de înțeles. Valoarea cărții dela 1648 mai crește, întrucât ea traduce cuvintele și expresiunile streine.

*Coresi**Noul Testament*

Mat. 13, 31.

podoabă¹⁾ iaste înpărâția ce-
riului

asămănată iaste....

Mat. 13, 24.

podobéștese

asămână sâ

Mat. 1, 19.

nu vré ia să o oblicească

| nu vru să o vădescă

Mat. 15, 12.

blăzniră

| să zmintiră (= se scandalizară)

Mat. 16, 11.

covăséla

| aluatul

Biblia dela Bălgrad a întrebuintat Paliia dela Orăștie. Bitiea și Ishodul au puține locuri, cari să fie citate în Noul Testament, însă și din confruntarea acestora se vede, că Paliia a fost înaintea ochilor celor ce au lucrat la Noul Testament. Nu ne putem aștepta la citate exacte, doar și scriitorii N. T. au citat numai din memorie. Ajunge, că conceptele sunt redade cu aceleași cuvinte.

*Paliia**Noul Testament*

Bitie 2, 24: Derept acéia omul va lăsa tatăl său și muma, și se va lepi mueriei, și vor fi amândoi un trup

Bitie 19, 24: Atunci domnul în chip de ploae trimése diin ceriu dela domnul pietră pucioasă și foc pre sodoma și gomora, și prăpădi acéle orașe

Bitie 21, 10: Gonéște pre acca slujnică cu feciorul de preună: că ficiorul slujniciei nu va fi moștinaș cu ficiorul meu Isac

Efes. 5, 31: Pentracéia lasă omul pre tatăsău și pre muma, și să lipéște cătră muiaresa, și vor fi amândoi un trup

Luca 17, 29: Iară în ce zi eși lot deîn sodoma, plooc și cu piatră pucioasă deîn ceriu, și pierdu pre toț

Gal. 4, 30: Scoate slujnică și pre feciorul ei, că necum nu va moștén feciorul slujniciei cu feciorul slobodnicci

¹⁾ Dela slavonescul *podobiti* = a se potrivi, a fi egal.

Ishod 9, 16: Dereptacé iară am rădicat pre tine, cu pretin: sămi arăt puteria mia, și cu numele meu să se povestuiască în tot pământul.

Rom. 9, 17: Că pre aciasta tém rădicat pre tine, ca să arātu întru tine puteria mé, și ca să sâ vestescă numele meu întru tot pământul.

Autorii Testamentului Nou, așa se pare, că cunosc „Cartea de învățătură alui Varlaam“, pe care uneori îl copiează, de altădată îl corectează, fără să reușească în totdeauna. Evanghelia fiului rătăcit e copiată dela Varlaam, care are cuvintele: „părinte dâmi ce mi se vine parté din avuție“ (f. 8), pe cari Noul Testament le redă mai energic, cu cuvinte mai potrivite stării sufletești a aceluia, care nu mai vrea să stea sub ochii părintești: „tatâ, dâmi parté ce mi să cade de avuție“ (Luca 15, 12), și care vorbește mai românește când spune, că acest fecior: „jăluia să *imple* pântecelul său de mâncare ce mânca porcii“ (Luca 15, 16), nu cum zicea Varlaam: „jeluia săș *sature* pântecelul său de rădâcinele ce mîncă porcii“; această traducere e și mai corespunzătoare textului original, al cărui *γεμισαι* înseamnă *a umplea*. Tot așa e mai bine la 1648 „viindus în fire“ decât „veni întru sine“. „Hotnogul“ lui Varlaam (f. 229) e la 1648: „sutaș“ (Mat. 8, 5), care nu e „om supt mai mari“ având „supt mână vonici“, ci „om *supt* putere (= *ὄπ' ἐξουσίαν*) rânduít, și am supt mine vitéji“. Evanghelia din dumineca vameșului și a fariseului dela Varlaam pusă față în față cu textul din Noul Testament arată evident, că acesta din urmă are părți mai bune, deși nu în tot locul.

Varlaam

postescumâ de daori într'o săptămână și dau a zécia din tot cât agonisesc. iară vamășul stă departe. nu vré nice ochii săș rădice cătră ceriu. ce să bătia în piept și zicia, dmne mlstiv fii mie păcâtosului;... iară grâesc voaâ. că pogorâ acesta mai drept în casa sa, decât acela. că hie cine să va înălță smerisăva. iară cela ce să va smeri înălțasăva.

1648 (Luca 18, 12 urm.)

postescumâ de doao ori în săptămână, dau a zécé de în tot ce am. Iară mitarnicul departe stând nu vré nece ochii să rădice cătră ceriu: ce băté pieptul lui, zicând, doamne fii milostiv mie păcâtosului. Zic voao că mai îndereptat (*δεδιχαιώμενος*) pogorâ acesta în casa lui decât cela: că tot cela ce să înălță plecasăva: iară cela ce să plécâ înălțasăva.

Sunt câteva locuri, în cari Noul Testament e mult inferior traducerii lui Varlaam. Varlaam zice, că fiul rătăcit începând „a flămânzi“, 1648, ca să traducă pe *υστερεισθαι*, care înseamnă a se lipsi, zice: „a să lipsi fără bucate“ (Luca 15, 15), care frază nu e românească. „Adăvăsi“ e la N. T. „amistui“ (Luca 15, 14), dela *éméssteni* cel unguresc, *a consuma*, aici *a isprăvi*, amândouă vorbe rele. Pe când Varlaam zice: „cela ce va vria săș izbâvască sufletul său piardelva. iarâ cela ceș va piarde sufletul său pentru mene și pentru evglie, acelal va află“ (f. 53), Noul Testament vorbește mai încurcat, și traduce textul mai puțin fidel: „cine va vrè să țănâ *viata* lui, piardeova. iarâ cine va piarde *sufletul* lui pentru mine și pentru evanghelia, acelal va ținé“ (Marcu 8, 35).

Pe cât e de bună lucrarea cărturarilor români dela 1648, pe atât a fost de grea și de obositoare. De aceea nu trebuie să ne mirăm, că le-a mai scăpat câte o greșală, și îndreptând textele vechi, ici și colo au stricat ce era mai bine. Aici avem câteva texte, cari erau mai bine traduse la Coresi decât în Noul Testament.

Evangheliarul lui Coresi

Noul Testament

Mat. 14, 20.

coșuri pline de sfârmituri

| corfe pline de sfârmituri

Mat. 15, 30.

betégi

| nevoinic

Fapte 5, 24.

Apostolerul lui Coresi

Déca auzirâ cuvintele acéste
preuții și voivozii beséreciei
și vlădicii

Iarâ auzind cuvintele acéste
popa cel mare, și mai marele
besérecii, și mai marii popilor

Fapte 2, 44.

(creștinii) avé tot depreună
și câștigul și avutul

și le era toate depreună, și
uricurile și avuțiile.

Uneori are Noul Testament cuvinte streine, însă nu așa de multe ca înaintașii lui. Mai multe sunt ungurismele, din cari unele au dobândit drept de încetățenire în limba poporului.

Înșir câteva: *ciude* (= minuni), *târnaș*¹⁾, *betég*²⁾, *ponos*³⁾, *vitéji* = soldați⁴⁾, *făgădui*⁵⁾ și *făgădaș*⁶⁾, *șumă*, *chelciug*⁷⁾, *altuș*⁸⁾. Fraze ungurești: a *îngădui* (= engedelmeskedni) lui Dumnezeu = a ascultă de D.⁹⁾; nu *părăsește* (= nem hagy fel) de a grăi = nu încetează¹⁰⁾; pre carii *stătură înaintea* soborului (= elb-állitottak)¹¹⁾. Întâlnim și câteva slavonisme, cum sunt: *craiu*, de unde au format un cuvânt nou: *crăire*¹²⁾, în înțelesul de regat, *dihanie*¹³⁾ = mulțime, *gubăvie*¹⁴⁾ = lepră, *izbăvi*¹⁵⁾, *mândrii*¹⁶⁾ = înțelepți.

Unde nu au avut vorbă românească, și nu li-a convenit cea streină, au format ei cuvinte nouă, ori nouă de tot, ori schimbând ceva la vorbele făcute de Coresi. Astfel de cuvinte avem: *alsusuri*¹⁷⁾, *începenie*, *îndemnătură*, *șomană*¹⁸⁾ = pomenire, amintire, care are și forma *șomână*¹⁹⁾, *sutaș*²⁰⁾ (la Coresi sutariu), *blânsie*²¹⁾ = blândețe. Maica Domnului e *vergură*²²⁾ și *fecioară*²³⁾, pe ea o salută ingerul cu aceste cuvinte: „bucură-te în dar îndrăgita“²⁴⁾; „dulceta“ lui Coresi, *χαρις*, e *milă*²⁵⁾, și „hristianul“ a devenit *creștin*²⁶⁾. „Adecă“ fără nici un rost al lui Coresi e redat bine cu „iata“²⁷⁾ și *iaca*²⁸⁾. Vocativul lui „domn“ e *doamne*, și al lui „învățătoriu“ *învățătoare* (învățătoare vom dela tine să vedem sămă)²⁹⁾. Mie (numeral) în plural e tot așa: „cinci mie“³⁰⁾, „suflete ca la trei mie“³¹⁾. Ca și astăzi în unele părți, pronumele relativ e înlocuit ou *de*: „craiu de cere pace“³²⁾. La verbe dăm câteodată de perfectul simplu, însă arareori: „bărbații cei *puset* în temniță“³³⁾, „pe care voi *omorăt*“³⁴⁾. Un verb vechiu, care a mai rămas numai în limba bisericească, e *a viă* = a trăi³⁵⁾. *Să* nu e numai particula conjunctivului, ci și a condiționalului: „să ești fiul lui Dumnezeu“³⁶⁾, însă dăm mai adeseori de *déca*, *de*.

¹⁾ Fapte (= Deania) 5, 12. ²⁾ Fapte 5, 16. ³⁾ Fapte 6, 1. ⁴⁾ Mat. 14, 14. ⁵⁾ Fapte 12, 34. ⁶⁾ Fapte 18, 18. ⁷⁾ Predoslovie, Bibliografia rom. veche, Tom. I. p. 168 urm. ⁸⁾ Rom. 6, 5. ⁹⁾ Fapte, 5, 29.

¹⁰⁾ Fapte 6, 13. ¹¹⁾ Fapte 5, 27.

¹²⁾ Predoslovie, Bibliografia rom. veche, Tom. I. p. 168

¹³⁾ Mat. 14, 14. La Coresi e: mult nărod. ¹⁴⁾ Mat. 8, 3. ¹⁵⁾ Mat. 1. 21.

¹⁶⁾ Mat. 2, 1.

¹⁷⁾ Luca 1, 29. Vezi și B. P. Hasdeu, Suplement la Tomul I. a *Cuven-telor den betrani* pag. LXXXVI. nota 68.

¹⁸⁾ Predoslovie, Bibliografia rom. veche, Tom. I. p. 168 urm.

¹⁹⁾ Rom. 1, 9. ²⁰⁾ Mat. 8, 5. ²¹⁾ Rom. 2, 4. ²²⁾ Luca 1, 27. ²³⁾ Mat. 1, 22. ²⁴⁾ Luca 1, 27. ²⁵⁾ Gal. 1, 15. ²⁶⁾ Fapte 26, 28. ²⁷⁾ Rom. 2, 19. ²⁸⁾ Rom. 2, 17. ²⁹⁾ Mat. 12, 38. ³⁰⁾ Mat. 14, 21. ³¹⁾ Fapte 2, 41. ³²⁾ Fapte 12, 20. ³³⁾ Fapte 5, 25. ³⁴⁾ Fapte 5, 30. ³⁵⁾ Rom. 6, 2. ³⁶⁾ Mat. 4, 6.

Persoana a doua din singular și plural, și pluralul nearticulat în *i*, mai ales după *f*, se scrie adeseori fără această vocală: *fi*¹⁾ sufletești²⁾. Am putea socoti ca pronunție dialectală *Pătru*, *minciunoși*³⁾, *jidovască*⁴⁾ ș. a.

Testamentul Nou dela 1648 e așa de bine lucrat, încât are mai multe părți, cari întrec lucrările similare de mai târziu, la cari a servit de bază și normă lucrarea noastră.

Public aici Apostolul din ziua de Paști (Fapte 1, 1—8), așa cum îl are Coresi, Testamentul Nou dela Bălgrad, Biblia lui Șerban Cantacuzino și Biblia dela Blaj, ca să se vadă, ce muncă înțeleaptă au depus cei dela 1648, și cât de puțină ispravă au făcut „îndreptătorii“ de mai târziu.

Coresi (1563)

Întâi amu cuvânt făcui de toți o teofile, de când începu is⁵⁾ a face și a învăța. până în ceste zile porânci apostolilor cu dhul sfnt șii alése suise. înaintele puse el viu după, muînca lui viu. întru multe sémne, patruzeci de zile. ivise lor și grâi lor de împărăția lu Dumnezeu. și cu nușii mâincă porânci lor de ierslim să nu se despartă. ce să aștepte fâgăduita părintelui, cęți auzit dela mine. că ioan amu botezat iaste cu apă. e voi aveți a vă boteza cu dhul sfnt. nu după multe zile acestora. Ei amu mērseră, întrebare el grairă. doamne însă în anii acésté tocriveri împărăția izraililor, zise că-

Biblia 1648

Întâiu făcui cuvânt de toate, o teofile, céu început Is a face și a învăța. Până în zuoa acéia caré porunci apsililor priin dhul sfnt, pre carii alése să înălța. Căroră lisă și arătă după patima lui viu, cu multe sémne adevărate, în patruzeci de zile arătândușă lor și zicând cares de împărăția lui dumnezău. Și cu ei petrecând, porunci lor dein Ierosalim să nu mērgă, ci să aștepte fâgăduiala tatălui, caré ați auzit dein mine. Că Ioan au botezat cu apă, iară voi vă veți boteza cu dhul sfnt, nu după multe zile. Iară ei adunândușă întrebare pre el zicând, doamne au întru aceasta vreme vei tocml

1) Mat. 7, 1. 2) Mat 5, 3. 3) Fapte 5, 37.

4) Predoslovie către principele Ardealului, Bibliografia rom. veche. Tom. I. p. 168.

5) În text e o linioară deasupra cuvântului pentru a indica prescurtarea. Aceste linioare *nu* mi le culege tipograful, să se știe deci că toate cuvintele prescurtate au în text câte o linioară deasupra.

trânşii. nu a voastră iaste să ştiţi vrémé şi anii ce au părintele pus întru alui putere. ce priimiţi tăriia venitului dhului sfnt spre voi şi mi fiţi mărturie întru ierslim. şi în toţi iudeni şi în samariia, până la sfrăşitul pământului.

Biblia lui Şerban Cantacuzino (1688)

Cuvântul cel dentăiu, făcut-am pentru toate, o teofile, carele au început is a face, şi a învăţa. Până în zioa caré poruncind apostolilor pren dhul sfnt, pre carii au ales sau înălţat. La cari sau şi a iavé arătat după ce au pătimit el pren 40, de zile, arătându-se lor şi zicând céle ce era pentru împărăţia lui Dmnzău. Şi împreună petrecând porunci lor dela ierusalim să nu se despartă, ce să aştepte făgăduinţa părintelui caré aţi auzit dela mine. Căci ioan au botezat cu apă, nu după multe zilele acésté. Déca sau adunat ei întreba pre el zicând, dmne au în anul acesta vei aşaza împărăţia lui israil? Şi zise cătră ei, nu iaste voo a pricepe anii au vremile, carele părintele au pus întru a sa biruinţă. Ce veţi lua putere venind dhul sfnt preste voi, şi veţi fi mie mărturie în ierusalim

împărăţia lui Israil? Şi zise cătră ei, nu iaste a voastră să ştiţ vremile şi ceasurile, carele tatăl léu pus întru alui putere. Ci priimiveţ putéré dhului sfnt viind spre voi, şim veţ fi mie mărturii în Ierosalim, şi în toată Iudea şi samaria, până la marginé pământului.

Biblia lui Clain (1795)

Cuvântul cel din tâiu am făcut o Teofile, de toate, care au început Is a face, şi a învăţa. Până în zioa, în care poruncind Apostolilor prin Dhul Sfnt, pre carii iau ales, sau înălţat. Cărora sau şi pus înainte pre sine viu după patima sa în multe sémne adevărate, în patruzeci de zile arătându-să lor, şi grăind céle de împărăţia lui Dumnezeu. Şi împreună petrecând, léu poruncit lor dela Ierusalim să nu se ducă, ci să aştepte făgăduinţa Tatălui, caré aţi auzit dela mine. Că ioan au botezat cu apă, iară voi vă veţi botezà cu Dhul Sfnt, nu după multe acéste zile. Iară cei ce se adunasă, întreba pe el zicând: Dmne au în vréme vei să întorci împărăţia lui Israil? Iară el au zis cătră ei, nu iaste voao a şti anii, sau timpurile, cari Tatăl léu pus întru a sa putere. Ci veţi lua putéré sfntului Dh, carele

și în toata iudéa și samariia, și până la marginé pământului.

va veni preste voi, și veți fi mie mărturii în Ierusalim, în toată Iudeia și în Samariia, până la marginé pământului.

Din aceasta se vede, ce bine a fost lucrată Biblia dela 1648, și cât de fără nici un rost, ori chiar greșite, sunt unele schimbări de mai târziu. Cuvântul se face *despre* oarece, ori și *de*, nu însă *pentru*, cum are cea dela 1688, ca să traducă mai bine pe $\pi\epsilon\rho\iota$. Bine era: „cărora li să și arătă după patima lui viu“; Scriptura lui Șerban Cantacuzino nu a limpezit cu nimic înțelesul, introducând fraza greoaie, și rău tradusă: „la cari sau și *a iavé* arătat după ce au pățimit ei“, lăsând ne-tradus pe $\zeta\omicron\rho\iota\tau\alpha$; și Clain a făcut rău, că s'a întors la textul lui Coresi de dragul lui $\pi\alpha\rho\epsilon\sigma\tau\eta\sigma\epsilon\nu$. Bine era: „întru aceasta vreme vei tocni“ (1648), și chiar „în anul acesta“ (1688, nu însă: „vei aşază“), căci $\chi\omicron\rho\omicron\rho\varsigma$ înseamnă și an; Clain a îndreptat rău, când a zis: „au în vréme vei să întorci împărăția lui Israil“, grecește e: $\epsilon\nu\ \tau\omicron\upsilon\ \chi\omicron\rho\omicron\rho\varsigma\ \tau\omicron\upsilon\tau\omicron\upsilon\ \alpha\pi\omicron\kappa\alpha\theta\iota\sigma\tau\omicron\nu\epsilon\iota\varsigma$ (= vei să restabilești). *Εἰδὼναι* e *a ști* (anii sau timpurile), nu *a pricepe*, cum zice cea dela 1688, care pluralul $\mu\acute{\alpha}\rho\tau\upsilon\rho\epsilon\varsigma$ îl traduce cu *mărturie*. Topica grea din versetul al doilea („până în ziua... s'a înălțat“, o răstoarnă toate așa cum au găsit-o în grece.

Mai dăm și de alte multe locuri, pe cari le-au schimbat traducerile de mai târziu, ut aliquid fecisse videantur, fără să facă ceva ispravă, ori chiar întunecând înțelesul. Biblia dela 1648 zicea despre David: „intră în casa lui Dumnezeu, și pâinile céle de pre masa Domnului le mănacă“¹⁾. Toată lumea înțelege, că aceste pâini de aceea erau puse pe masa Domnului, căci erau destinate pentru jertfă. Traducerile de mai târziu, ca să facă mai bine, au tradus verbal: „pâinile punerii înainte“, căci grecește e: $\tau\omicron\upsilon\varsigma\ \acute{\alpha}\rho\tau\omicron\upsilon\varsigma\ \tau\eta\varsigma\ \pi\rho\omicron\theta\acute{\epsilon}\sigma\epsilon\omega\varsigma$, dar acum e mult mai neînțeles, decum era mai înainte de neexact. Biblia dela Bălgrad are: „Dumnezeu nu alége fața“²⁾; cele de mai târziu se întorc la textul lui Coresi, care are în loc de față „fătărie“, și spun, că „la Dumnezeu nu este fătărie“, ori și mai rău, cum e în cea dela Buzău: „Dumnezeu nu este fătarnic“, ceeace la nici un caz nu e identic cu originalul $\pi\rho\omicron\sigma\omega\pi\omicron\lambda\acute{\iota}\mu\alpha\tau\eta\varsigma$.

¹⁾ Mat. 12, 4.

²⁾ Fapte 10, 34.

Vedem deci, ce mare valoare are Testamentul nou, tipărit la Bălgrad în 1648. Scopul principelui calvin, care a dat „îndemnaria și porunca și toată cheltuiala“ eră să câștige pe români pentru erezia lui Calvin, dar, vorba „unde dai, și unde crapă“ s'a adevărit în cazul nostru mai bine ca ori când. Într'un stil „scurt și cuprinzător, energic și bine rostit... aceasta era cea mai bună formă românească pe care până atunci o primise vreo parte din Scriptură“¹⁾. A fost destul să li-se deschidă Românilor ochii, ca să vadă, ce comori neprețuite se găsesc ascunse în Sfânta Scriptură, pentru ca ei să le desgroape cu o neobosită osteneală pentru întreg neamul lor, și astfel să împingă naia bisericii lor la o depărtare infinită de greșelile erezului calvinian. Provedința dumnezească și-a arătat mâna, ce ocârmuie obiditul popor românesc, trimitându-ne „mântuire dela vrăjmașii noștrii, și din mâna tuturor celor ce ne urăsc pre noi“²⁾.

Dr. IOAN BĂLAN.

Raportul

comitetului „Reuniunii de misiuni sfinte a preoților din Arhidieceza gr.-cat. de Alba-Iulia și Făgăraș“ către adunarea generală convocată la Blaj, pe 18 Septemvrie 1913.

Onorată adunare generală!

Intre splendidele asemănări din sf. Scriptură cea mai frumoasă e aceea în care Domnul nostru Isus Hristos se asemănă pe sine cu păstorul cel bun:

„Amin, amin zic vouă: cel ce nu intră pe ușă în staulul oilor, ci sare pe airea, acela este fur și tâlhar. Iar cel ce intră pe ușă, acela este păstor oilor. Acestuia portarul deschide, și oile ascultă glasul lui și pe oile sale le strigă pe nume și le mână. Și când mână oile sale, umblă înaintea lor și oile merg după dânsul și știu glasul lui. Iar după cel străin nu merg, ci fug dela dânsul, că nu cunosc glasul străinilor. Amin, amin zic vouă, că eu sunt ușa oilor. Toți câți au venit mai înainte de mine furi sunt și tâlhari, ci nu i-au ascultat pe dânsii oile. Eu sunt ușa. Prin mine de va intră cineva se va mântui și va intră și va ieși și pășune va află. Furul nu vine, ci numai să fure, și să uciză și să piarză. Eu am venit, ca vieață să aibă, și mai multă să aibă. Eu sunt păstorul cel bun. Păstorul cel bun sufletul său își pune pentru oi. Iar năimitul și carele nu este pă-

¹⁾ Iorga, Ist. lit. relig. p. CLXXII.

²⁾ Cântarea prorocului Zaharia la Luca 1, 71.

stor, ale căruia nu sunt oile ale lui, vede lupul venind și lasă oile și fuge și lupul le răpește pe ele și risipește oile. Iar năimitul fuge, că năimit este și nu este lui grije de oi. Eu sunt păstorul cel bun și cunosc pe ale mele și mă cunosc de ale mele. Pe cum mă cunoaște pe mine Tatăl, și eu cunosc pe Tatăl și sufletul meu îmi pun pentru oi (Io. 10, 1-15.).

Oare fi-va vre-o inimă atât de turburată și întristată, încât să nu se liniștească și să nu se mângâe la auzul acestei dumnezeiești învățături? Fi-va vre-un preot, care, meditănd serios asupra acestei învățături, să nu simtă un curent puternic de entuziasm pentru marea misiune, la care chemat este? Și ar putea fi un preot căzut așa de rău, încât să-i fie peste putință, să se trezească și se tremure înaintea acestui tablou zugrăvit de Acela, care nu vrea moartea păcătosului, ci să se întoarcă și să fie viu?

On. adunare generală, fost-a vreme, când neamul omenesc întreg eră ca o turmă fără păstor, împrăștiată și alungată de lupi răpitori, și când nu eră nimenea să apere și să adune turma risipită. În vremea hotărâtă în preaînțeleptele planuri ale lui Dumnezeu, când soarta turmei eră mai tristă și mai desperată, vine păstorul cel bun și caută oile cele pierdute, aleargă după ele pe văi, pe dealuri, prin munți și prin păduri, le strigă cu blândeță și cu iubire caldă. Pe cele sdrobite le leagă, pe cele bolnave le vindecă, pe cele slabe le ia pe umeri și pe toate le duce la cea mai curată și mai hrânitoare pășune. El merge înainte. Le grăește. Cuvintele lui sunt dulci, fața senină. Nu poruncește, ci cheamă. Invitarea lui atrage și însuflește. Oile merg cu încredere după el. În lupta cu dușmanii oilor, își jertfește vieța, lăsând pe sama turmei întregi Trupul și Sângele lui preascump. Câtă dragoste în inima Domnului nostru Isus Hristos, a bunului păstor, care și legat, bătut sbiciuit, batjocorit și răstignit nu s'a cugetat la altceva, decât să facă bine!

În oficiul de păstor Domnul nostru Isus Hristos a constituit pe Apostoli. Aceștia cu toată căldura inimii lor, cu curajul și tăria ce le pot împrumută numai convingerile puternice religioase, au căutat sufletele rătăcite și cu gingășie, cu iubire și cu bărbăție de păstori adevărați le-au îngrijit, apărându-le de lupi și hiene flămânde și păscându-le *cu pilda vieții lor sfinte, cu învățătura și cu rugăciunea lor cucernică*, necruțând nici o osteneală, nici energii, nici sănătate și nici vieța, sacrificând toate pentru binele deaproapelui. „Nici o odihnă

n'a avut trupul nostru — zice sf. Pavel — ci în toate am fost năcăjiți, dinafară războaie, dinlăuntru temeri (II. Cor. 7, 9).

Următorii sfinților apostoli sunt episcopii și suntem noi preoții. Chemarea noastră încă e împlinirea oficiului de păstor, la ce putem ajunge numai prin o pătrundere largă și adâncă a apostolatului creștin.

Păstorul bun e convins, că *vieța lui e evanghelia poporului*. Pentruce, fără șovăire se năzuește, să trăiască fără macula păcatului mortal, înavușindu-se cu virtuți, cari să strălucească și în mijlocul micilor defecte și al imperfecțiunilor ome-nești. El are convingerea, că toată mărirea și frumseța demni-tății lui atârnă dela harul lui Dumnezeu, cum strălucirea diamantului atârnă dela razele soarelui, ce cad pe el. Tot așa știe, că o purtare lipsită de harul Domnului îi întunecă dem-nitatea, cum diamantul lipsit de razele soarelui își pierde splendoarea. Din motivele acestea face tot ce numai poate, ca harul dumnezeesc nu numai să nu-l piarză, ci să-l și spo-rească într'una.

Păstorul bun *cearcă sufletul poporului*. Se năzuește, să cunoască înălțimile și afunzimile acestui suflet. Cunoscându-l îl iubește. Iar iubirea îl constrânge să-i ajute și să-l înalțe, învățându-l de pe amvon, în scaunul mărturisirii, acasă și în tot locul, unde i-se îmbie prilej. Intreagă atitudinea păstorului bun verifică intensitatea sentimentelor de milă și de dragoste, ce le are pentru popor; ea oglindește vigoarea simțirii și claritatea gândirii, ce o are sufletul preotului, care înțelege, că-i dator, să se facă tuturor toate, să vină în contact cu toți: cu domni și țărani, cu tineri și bătrâni, cu școlari, servitori și cu muncitori, spre binele sufletesc și trupesc al tuturor.

Arma păstorului bun e *rugăciunea*. Pe rugăciune se ra-zimă el în toate întreprinderile sale și de rugăciune leagă nă-dejdea în creșterea și rodirea sămânței împrăștiată în sufletul poporului. Un sfânt zice: „Preotul fără rugăciune e ca ostașul fără armă. De multe-ori trebuie să omiți instrucțiunea, dar rugăciunea niciodată.“ Înțelegând preotul adevărul acesta, se roagă cu umilință, cu încredere și cu statornicie, învitat fiind la aceasta și de Biserică, care grijește, pe toate paginile căr-ților liturgice, de datorința preotului de a se ruga pentru el și pentru mântuirea poporului.

Având preotul spiritul rugăciunii, are și *spiritul abnega-țiunii și al jertfirii de sine*: „păstorul cel bun sufletul își pune

pentru o:“ Da, fiindcă știe, că este alesul lui Dumnezeu și conducătorul poporului și că dela cei aleși, dela cei puși în frunte oamenii pretind mai multe jertfe, atât ce privește viața, cât și ce privește activitatea lor. Pretenziunea severă și irevocabilă a publicului e o îndrumare și îndemn continuu pentru preoți, ca ei să încerce, să facă totul și să-și jertfească chiar și viața pentru cei încredințați conducerii lor. Nu numai să zică des, ci să și practiceze ceea ce zică:... *pe noi înșine și unul pe altul, și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm.* Desconsiderarea acestui îndemn demoralizează și se manifestă în indiferentismul, în nedreptățile și în abuzurile preoților răi, a căror procedee greșite și apucături păcătoase aruncă simburile neînțelegerilor și al nemulțămirilor în mijlocul poporului și alimentează desvoltarea aceluia, făcând pe popor dușman nu numai al frumosului religios-moral, turnat în formele admirabile ale ritului și ceremoniilor introduse de Biserică, ci și al Părintelui ceresc.

Dumnezeu pretinde, Biserica stăruie, iar inima poporului dorește, să fim preoți buni. Intre acestea pretensiuni, stăruințe și dorințe se amestecă și năzuințele modeste ale Reuniunii noastre. Ea lucrează în scopul, ca în viața fiecărui dintre noi să se curme gesturile nepreotești și nepărintești și ca preotul din fiecare comună să se poată cunoaște în tabloul celebrului poet francez A. de Lamartine, care zugrăvește pe preotul bun în chipul următor:

„În fiecare parohie este un om, care este al tuturor, pentru că e părintele sufletesc al tuturor, care este chemat ca martor, ca sfătuitor, ori ca reprezentant în toate actele cele mai solemne ale vieții, care ia pe om dela sinul mamei sale și nu-l lasă decât la mormânt, care binecuvintează ori sfințește leagănul, nunta, patul morții și sicriul, un om pe care copilașii se obicinuesc a-l iubi, a-l venera și a se teme de el, pe care cunoscuții îl numesc părinte, la picioarele căruia creștinii merg și depun mărturiile lor cele mai intime, un om, care prin starea sa este mângăetorul tuturor nenorocirilor sufletului, care nefiind de nici o treaptă socială, ține deopotrivă la toate clasele: de clasele de jos prin viața sa săracă și adeseori prin umilința nașterii, de clasele înalte prin educație, știință și înălțarea sentimentelor, cari inspiră și recomandă o religie filantropică; un om în sfârșit, care știe toate, care ar dreptul de a spune toate și al cărui cuvânt cade de sus asupra inteligențelor și asupra inimilor cu auctoritatea unei misiuni dumnezeiești: acesta e preotul“.

Reuniunea noastră înființată în sinodul arhidiecezan din 1904—1906 și înactivată în toamna anului 1909, în anul ultim, despre care avem plăcerea să Vă dăm sama, ca și în cei pre-

cedenți, s'a năzuit să se apropie în măsură cât mai însemnată de scopul mare și sfânt, ce și-l-a prefapt, anume „ca membrii ei, pe lângă sfințirea lor și împlinirea cu conștiință dreaptă a datorințelor împreunate cu oficiul lor, să folosească o parte de timp pentru promovarea și ținerea misiunilor sfinte populare.“ În chipul acesta să cunoaștem propria frumseță și valoarea reală a învățaturii, ce propovăduim; iar pe urma acestei cunoașteri să ne întocmim cât mai bine și mai frumos vieța noastră preoțească și să ne însuflețim și pasionăm pentru o viață în adevăr bună și creștinească a poporului nostru.

Anumit cât s'a realizat din program, numai Dumnezeu, cunoscătorul inimilor noastre, știe. Noi știm atâta, că Părintele ceresc, mai ales pentru ocrotirea și rugăciunile preasfintei Patroane a Reuniunii va binecuvânta ostenelele noastre și va face încetinel, fără sguđuiri violente, primăvară în sufletele noastre, încărcându-le cu flori și fructe de cele mai frumoase și mai prețioase.

*

A) În anul trecut am avut adunarea generală în 25 Septembrie.

În adunarea din Sept. a. tr. s'au ales membrii actualului comitet: pâr. Elie Cămpianu, protopopul Giurgelui; Dr. Ioan Coltor, prof.; Dr. Elie Dăianu, protop. Clujului; Iosif Lita, protop. Biei; Dr. Alexandru Nicolescu, secret. mitrop.; Ariton M. Popa, protop. Reghinului; Ștefan Roșianu, spiritual-prof.; Dr. Alexandru Rusu, prof. și Dr. Ioan Sămpăleanu. Comitetul și-a ales vice-președinte pe protop. Biei, Iosif Lita; secretar pe spiritualul sem., Ștefan Roșianu și cassar pe secretarul mitropolitan, Dr. Alexandru Nicolescu.

Din 25 Sept. a. tr. au urmat timpuri grele pentru economie, finanțe și comunicație. Răutatea vremii s'a resimțit și în activitatea Reuniunii noastre. Ploile din toamna trecută, cari au adus atâtea griji și mizerii, și cari au făcut comunicația în comunele noastre rurale, foarte anevoioasă, în multe locuri desfundând cu totul drumurile, au reținut — credem — pe mulți frați preoți dela realizarea dorinței de a ține misiuni sfinte pentru credincioșii lor. În întreaga toamnă trecută cu sărbătorile ei potrivite pentru misiuni și în întreg postul Nașterii Domnului nu s'au ținut misiuni, numai într'un loc, la Cămpeni. De frica ploilor, ne-am hotărît cu greu a satisface învitarii părintelui Petru Simu. Dumnezeu însă ne-a ajutat și în ce a privit timpul, așa, încât am venit cu mult mai mângăiați pentru rezultatul bun al muncii spirituale dezvoltate de o parte a preoțimii din

tractul protopopesc al Roșiei montane și de trimișii Reuniunii, decum așteptam după calculul nostru omenesc.

La misiunile din Câmpeni ținute în 26—29 Septembrie 1912 au luat parte mult popor și din comunele vecine. S'au mărturisit și cuminecat la 700 credincioși. Trimișii Reuniunii au fost pâr. Dr. Coltor și secretarul ei.

În Paresimile anului curent, cu toate greutatea ce a avut să învingă, Reuniunea a dezvoltat o activitate multămitoare, ținând în mai multe locuri exerciții spirituale pentru cler și misiuni sfinte populare pentru mireni. În timpul acesta s'au ținut misiuni și în trei comune bisericesti, cari sunt și sedii protopopești: în Cătina, Murăș-Uioara și în Reghinul-săsesc. Amintim în mod deosebit faptul acesta îmbucurător, fiind chemat, să delătore multe îndoeli și să risipească multe nedumeriri și idei eronate, ce mai stăpânesc încă în unele părți, că misiunile ar fi numai pentru comunele mai slab păstorite, ori amenințate de primejdia defecționării. Faptul acesta e de ajuns, ca să deștepte și să însușească pentru idea mare a misiunilor sacre și pe cei indiferenți și bănuitori.

În anul acesta civil, până acum s'au ținut

I. Exerciții spirituale:

a) În Lugoj, din 17—21 Martie, luând parte la aceste exerciții Ilustritatea Sa episcopul Dr. Valer Traian Frențiu, membrii capitolului catedral și ceilalți preoți gremiali, preoți bănățeni și câțiva protopopi din dieceză. Esortațiunile le-a ținut secretarul nostru.

b) În Făgăraș, din 9—11 Aprilie. La dorința părintelui vicar foraneu arhiepiscopesc, Iacob Popa, au participat la aceste exerciții numai o parte din preoți, pe când ceilalți au rămas acasă, ca să provadă lipsele spirituale ale credincioșilor, având să participe dânsii la exerciții spirituale, în anul următor. Esortațiunile sacre le-a ținut secretarul Reuniunii.

c) În Reghinul-săsesc au avut loc exercițiile preoțești din 17—19 Aprilie, conduse fiind de Prea On. Dr. Elie Dăianu, protopopul Clujului și de Pâr. Leon Manu, egumenul dela mănăstirea Prislopului. La exerciții au luat parte 29 preoți din protopopiatul Reghinului, 5 din al Fărăgăului și 1 din dieceza Gherlei.

d) Exerciții spirituale cu preoții, ca o pregătire la misiuni sfinte populare, s'au ținut la Uioara, în 3 April, din partea președintelui, și la Fildul-de-mijloc, în 18 April, din partea secretarului Reuniunii.

Un mic, dar important început a făcut Reuniunea pentru binele sufletesc al învățătorilor noștri, ținând la 4 April în Uioara, exerciții potrivite numai pentru ei. Succesul acestui început, făcut de Rev. Domn președinte, Dr. Isidor Marcu, va fi un puternic îndemn pentru o continuare părintească.

II. Misiuni sfinte pentru popor s'au ținut:

1. Din 2—6 April inclusive la Uioara, conducând lucrarea spirituală și predicând credincioșilor canonicul Dr. I. Marcu și profesorul de teologie Dr. Alexandru Rusu. S'au mărturisit și cuminecat la 700 credincioși.

2. In Băgău, numai pentru credincioșii de acolo, s'au ținut din 5—7 Apr., fiind predicatori Dr. I. Coltor și Ștefan Roșianu. S'au mărturit și cuminecat cam 500 credincioși.

3. In Tătărlăua, din 3—6 Apr., sub conducerea vice-președintelui, Iosif Lita, fiind ajutat la predicare de cătră preoții Ioan Gligor din B. Sânmiclăuș și Victor Barna din Jidveiu. S'au mărturisit și cuminecat până la 500 credincioși.

4. In Reghinul-săsesc, din 17—21 Apr., sub conducerea părinților Dr. E. Dăianu și Leo Manu. S'au mărturisit și cuminecat la 300 credincioși.

5. In Cătina, din 18—20 Apr. au predicat au condus sfânta apostolie profesorul Dr. Ioan Sâmpăleanu și secretarul mitropolitan Dr. Alex. Nicolescu. S'au mărturisit și cuminecat la 500 credincioși.

6. In Fildul-de-mijloc, din 18—20 Apr., a propovăduit cuvântul adevărului și a condus sfânta misiune secretarul Reuniunii. La sfârșit a predicat și păr. protop. I. Pop din Morlaca. S'au mărturisit și cuminecat cam la 1000 credincioși.

7. In Tâmpahaza-Uifalău, din 14—16 Iunie, au predicat vic. episcopesc din Lugoj Dr. Iacob Radu, vice-protop. onorar A. C. Domșa, prof. Dr. V. Macaveiu și secretarul mitrop. Dr. Alex. Nicolescu. S'au mărturisit și cuminecat cam 400 credincioși.

8. In Valea-sasului, din 1—4 August. A predicat păr. Dr. I. Coltor, ajutat și de păr. Iosif Lita, vice-preș. Reuniunii și de secretarul. S'au mărturisit și cuminecat cam la 500 credincioși.

9. In Ațintiș, din 16—19 August, sub conducerea păr. prof. Dr. Al. Rusu, ajutat fiind în purtarea cuvântului și de părintele I. Moldovan, vice-not. consistorial. S'au mărturisit și cuminecat la 400 credincioși.

10. In Bucium (Sălaj), cu prilejul peregrinajului dela sf. Maria-mare a predicat membrul Reuniunii păr. Dr. Bălan, din București.

In tot locul conducătorii sfintelor misiuni populare și exercițiilor spirituale pentru cler au fost ajutați de protopopii și preoții din districtul respectiv, cari cu zel și cu abnegațiune apostolică au săvârșit diversele rugăciuni și funcțiuni sacre, împreunate cu exercițiile spirituale și au ascultat mărturisirile credincioșilor. Cu mică excepție, la fiecare misiune au alergat sute de credincioși din mai multe comune, făcând, în felul acesta mărturisire despre credința lor și despre dorința de a fi tot mai aproape de inima lui Isus. Mulți preoți spre lauda lor — au condus poporul în frumoase și impunătoare procesiuni.

Misionarii pretutindenea au fost primiți cu plăcere și ascultați cu cel mai viu interes. Sute de credincioși au petrecut partea cea mai însemnată a zilei în biserică, lăsându-și

la o parte ocupațiunile obicinuite și ocupându-se singur de afacerea cea mai importantă, de mântuirea sufletului. Aceasta dovedește, că poporul nostru e sătos după învățături religioase, dorește perfecțiune morală, și, dacă este instruat și cu înțelepciune povățuit, se apropie cu evlavie de cele sfinte. Mii de suflete, cari, poate, zăceau în letargia păcatului, au fost rechemate la viață nouă și reunite cu Dumnezeu.

*

B) In anul acesta de gestiune, Reuniunea a continuat cu ținerea exercițiilor spirituale pentru clericii veniți la hirotonire și cu predicele pentru servitorime în postul Crăciunului și al Paștilor. Au ținut meditații și predici păr. Dr. I. Coltor, Dr. Cor. P. Lupu și secretarul.

*

C) Membrii ordinari ai Reuniunii sunt 161, iar ajutători 29. Cei ordinari s'au înmulțit cu 31, toți din vicariatul Făgărașului și sunt următorii: Samuil Socol (Berivoiul-mare), Ioan Bastia (Cincul-mare), Ștefan Halmágyi (Comana-de-jos), Valer Comșa (Copăcel), Nicolae Pop (Făgăraș), George Modorcea (Grid), Ioan Fetu (Herseni), Victor Florea (Iași), Dem. Mardan (Mucundorf), Valeriu Opriș (Riușor), Valer Dimboiu (Sebeș), Ioan Fulicea (Șinca-veche), Georgiu Boer (Teleki-Recea), Victor Stoica (Ticușul-român), Ilarie Cojocar (Ticușul-săsesc), Gregoriu Manoilă (Tohanul-vechiu), Moise Brumboiu (Tohanul-vechiu), Ioan Bunea (Vad), Emilian Aldea (Veneția-de-jos), Vasiliu Vasu (Arpașul-de-jos), Zaharie Pop (Besimbac), George Boeriu (Cârța-săs.), George Jurcovan (Drăguș), Iosif Opriș (Dridif), Nic. Muntean (Lisa), Nic. Vijoli (Netot), Ilie Comșuța (Porumbacul-de-jos), Nistor Măsariu (Sărata), Maxim Motoc (Sesciori), Ioan Micu (Sevestreni) și Alex. Șerban (Voila).

*

D) Comitetul a ținut șase ședințe, în cari a pertractat și hotărît afaceri de ale Reuniunii. În ședința dela 17 August s'a ocupat și cu idea ținerii misiunilor populare, an de an împreunate cu peregrinaj, acî în centru. A veni la centrul mitropoliei, a ascultă aici învățăturile divine, a depune greutatea păcatelor, a vedeă instituttele de cultură și lumina de aici și a vedeă pe capul Bisericii noastre gr.-cat. române, — sunt lucruri, cari pentru poporul nostru, care cunoaște Blajul numai din nume, ar fi de o însămnătate morală și religioasă cu mult mai mare decum s'ar putea crede în primul moment. Ca termin pentru misiunile acestea s'a statorit în principiu Bunavestirea fiecărui an. Punerea în praxă a acestei hotărâri atârnă însă și dela alți factori.

*

E) Averea Reuniunii, după raportul părintelui cassar face Cor. 1984 fil. 57.

*

Acestea sunt conturile activității și a stării Reuniunii noastre, cari acoper realitatea stării sufletești a membrilor și a acelorora pentru cari se lucrează, ce e cunoscută singur numai înaintea lui Dumnezeu, în a cărui slujbă adevărată dorim să fim.

Reuniunea noastră pe lângă toate greutățile de ordin personal, moral și financiar au făcut progrese, cari în însămnată parte au să se mulțamească sprijinului moral și material al *Exceleției Sale Dlui Mitropolit Dr. Victor Mihályi*. Intreagă provincia noastră mitropolitană e un teren cucerit deja pentru misiunile sacre, care așteaptă numai lucrători mulți și harnici, pentru a fi cultivat cât mai rațional, atât extensive cât și intensive.

*

Acum începem un nou an, anul al cincilea, pe drumul de suiș, sprijinindu-ne în toiagul puternic al credinței în Dumnezeu și în ocrotirea P. V. Marie. Plecăm cu aceeaș dragoste și cu aceeaș căldură, cu care am început și nădejde avem, că Dumnezeu mililor ne va ajuta, să ne suim din virtute în virtute, să ne reînoim sufletește, iar prin reînoirea sufletelor să câștigăm toate bunătățile, ce ne pot susține și mântul. Dorim din toată inima și credem, că ceice vin după noi, vor aruncă cu mână mai largă sămânța în pământ, în sufletul poporului și sămânța va răsări și va crește, cum nu știe omul (Marcu 4, 27.)

După acestea vă rugăm să luați la cunoștință aprobătoare acest raport și în locul al doilea să binevoiți a aprobă rațiunile cassarului și să-i dați absolutul.

Blaj, din ședința comitetului Reuniunii de misiuni ținută în 17 Septemvrie 1913.

Dr. ISIDOR MARCU,
președinte.

ȘTEFAN ROȘIANU,
secretar.

INSEMNĂRI.

Grija sf. Cuminecături în biserica noastră. Una dintre cele mai binevenite porunci aduse de cercularele noastre arhidiecezane a fost prescrierea vaselor pentru conservarea sfântului mir. S'a delăturat prin aceasta negrija de mulțori revol-

tătoare, cu care se tractă această materie sacră a confirmării. Noi însă așteptăm și — *pe bune temeieri proptiți* — suntem convinși, că în curând aceleași cerculare arhidiecezane ne vor aduce aceeaș prescriere, cu mult însă mai necesară, cu mult mai importantă, a vaselor sfinte pentru conservarea Trupului Domnului nostru Iisus Hristos.

Este dureros de amar simțământul, ce ți-l deșteaptă în inimă starea aceea de reînnoită restignire, în care zace nebăgat în seamă Fiul lui Dumnezeu în unele altare. Au fost bani de ajuns, ca să se ridice biserica, au fost, ca să se picteze iconostasul; mai erau de lipsă câteva coroane, să se cumpere un chivot, o pixidă pentru însuș Stăpânul bisericii și al iconostasului și — n'au mai fost! Nu, pentrucă nici în sufletul preotului nu mai eră aurul curat al credinței. Mai erau de lipsă câțiva fileri, ca să ardă focul vecinic în candela aninată înaintea ușii împărătești și — n'au mai fost nici ei, pentrucă în inima slugitorului Domnului dejă de mult se stinsese și ultima licărire a unei flacări vii de adevărat apostol.

Și tocmai, fiindcă pietatea privată a preoților, durere, dar este supusă foarte de multeori, la anumite fluxuri și refluxuri, cari ar putea face să stagneze râvna, ce trebuie pururea avută față de sf. Euharistie; e bine, ca să se inziste mult și *oficios* la împlinirea canoanelor, cari o normează și în caz de lipsă să se facă altele noi, cari să asigure pe deplin splendoarea cultului sfintei Cuminecături. — În biserica latina s'a observat atât de bine lucrul acesta, încât nu s'a temut să se coboare în anumite minuțiozități, cari par aproape escesive, cari însă sunt cea mai vie dovadă a spiritului euharistic a ritului apusean.

Și costă apoi atât de puțin un chivot, o pixidă, o cutioară de dus Cuminecătura la bolnavi, o candelă vecinic aprinsă înaintea altarului. Atelierul de ornate din Blaj procură aproape pe nimic toate cele de lipsă pentru grija cât mai sărbătorească a Euharistiei.

Protopopii nostri, cari lasă să treacă abuzurile cu sf. Cuminecătură, cred, că, fără de-a li-o mai spune și noi, sunt pe deplin convinși, că nu-și împlinesc datorința cea mai solemnă ce li-o impune pomposul titlu de vizitatori canonici. Nu vrem să le aducem o acuză, care în chestia aceasta ar trebui să iee proporții criminale, ci numai voim să atragem atenția asupra unor lucruri, pe cari poate unii din prea multă ocupare, ori din o neobservare ușor de presupus, dupăce nu s'au prea desvălit

În public, nu le-au cumpănit tocmai bine... Ținem să apăsăm mai tare condeiul pe cuvintele aceste din urmă, cu atât mai vârtos, că administratorii actuali ai tractelor noastre sunt atât de vrednici și mai zilele trecute a fost tocmai un protopop, care a desfășurat drapelul alb, euharistic în coloanele „Unirii“.

Dr. Ioan Coltor.

*

Mănăstiri de călugărițe. Conciliul nostru provincial al II-lea în Tit. III. c. II. tractează despre călugărițe, relevând marea importanță a institutelor de moniale și exprimând dorința de a-se înființa și la noi atari mănăstiri. În capul citat se zic următoarele:

„Deși oricine cunoaște foloasele, ce le aduc Institutele de Moniale în toate locurile, unde există acelea; și deși se dorește cu toată ardoarea, ca să se poată înființa atari institute și pe teritoriul acestei Provincii bisericești mai ales pentru creșterea și instrucțiunea persoanelor de sexul femeesc: totuși dupăce în timpul de față lipsesc cu totul mijloacele recerute la înființarea atăror Institute, acest Conciliu provincial de astădată nu poate face altceva, decât să-și exprime dorința sa ferbinte de a vedea cu timpul înființate atari Mănăstiri și în Diecezele acestei Provincii.

La aceasta dorință se mai adaugă și promisiunea, că va conlucra, ca să se câștige după putință mijloacele, ce s'ar recere la ridicarea acelor Mănăstiri mai ales în cetățile și opidele mai mari, unde cu timpul s'ar afla școli de fetițe provăzute cu mijloace, ce ar înlesni înființarea Mănăstirilor de Călugărițe.

Dorința membrilor Conciliului din 1882, în punctul acesta, încă nu e împlinită, și promisiunii de a câștiga mijloacele de lipsă pentru ridicarea de mănăstiri, nu s'a satisfăcut în 31 ani cu nimica. În întreagă Biserica gr.-cat. română nu este nici un loc de închinare, unde surorile noastre cu sentimente mai puternice de cucernicie, putându-se retrage, să înainteze în virtute și perfecțiune morală. Suntem siguri, că dela celebrarea Conciliului II provincial mulți bărbați au meditat asupra acestei teme, însă seriile întregi de împrejurări grele, prin cari am trecut, i-au împedecat chiar și în ținerea la suprafață a acestei importante chestiuni, ce ar trebui s'o discutăm cât mai des cu căldura și cu interesul viu, ce-l merită. Altcum nu vom afla nici inimi nobile și nici mâni darnice, cari să arunce filerul, ori talantul pentru realizarea unei ținte atât de mari.

Abnegațiunile, mortificările, rugăciunile, meditațiunile, suscepterea deasă a sfintelor Taine, pentru a putea învinge deo parte pofta trupului, pofta ochilor și trufia vieții, iar de altă parte spre a putea deprinde castitatea, paupertatea și obediința, ar îndreptă multe inimi și mulți pași spre locurile sfinte, în cari se poate trăi o viață mai sfântă, împăcată cu Dumnezeu, cu deaproapele și cu sine. Câte inimi turburate de amărăciunile și ispitele, ce le pricinuește materialismul cras de azi, și-ar afla bucurii cerești în atmosfera din mănăstire, crescând și instruând fetițele spre binele Bisericii și al neamului, ori îngrijindu-se de bolnavi, ori muncind în brazdă cu poporul de rând spre a-l nobilită, ori confecționând ornate sacre și spedând din un centru tot, de ce au lipsă bisericile noastre, ori îngrijindu-se de orfani și de copii părăsiți!

N'avem mijloace pentru înființare de mănăstiri, e drept. Noi însă credem, că nu vom avea niciodată, dacă nu vom avea călugărițe. Ele, cu ajutorul lui Dumnezeu, își vor câștiga între orice împrejurări mijloacele pentru un traiu cinstit: pânea de toate zilele.

Avem atâtea sute de biserici, în cari trebuie ornate și vase sacre, tămâie, smirnă, lumini, icoane ș. a., oare nu e timpul suprem să le avem acestea toate, bune, frumoase și după rit, dela noi și pentru noi și să scoatem din biserici multe lucruri scumpe, în schimb rele și proaste? La aceasta am putea ajunge ușor cu un atelier, în care călugărițele să confecționeze ornatele sacre și cu un deposit, din care tot călugărițele să efeptuiească comandele făcute pentru vase și alte lucruri sacre. Avem seminare teologice și internate pentru tinerime, în cari călugărițele, cu locuință separată cu totul, ar putea să conducă culina, și mai conștientios, și mai bine, și mai ieftin.

De nu vom face cel puțin un modest început, peste 31 ani vom fi tot acolo unde suntem astăzi și unde am fost înainte cu alți 31 ani: la dorințe ferbinți și la promisiuni.

Credem, că ar fi cu folos și bine, să discutăm chestiunea înființării de mănăstiri călugărești pentru femei! Senior.

CRONICĂ.

† **Aurel Vlaicu.** Câmpul libertății își plânge un mucenic. Fâlfăitul maiestos al șoimului ardelenesc n'are să-i mai stășie văzduhul. Fruntea lui de douăori desro-

bită, la 48 și la 1910, n'are să se mai însenineze, n'are să mai lucească de mândrie: eroul ei izbăvitor Aurel Vlaicu nu mai este.

S'a stins ca și un fulger căzut din nori, ca și o sprânceană de lumină ruptă din soare.

Veniă să ne revadă, veniă să ne încurajeze, veniă spre Ardeal ca un astru din răsărit să înalțe încă odată sus, sus ca la Blaj, avântul Astei în sărbătoare. Dar piscurile Carpaților, aceste prea ridicate bariere, n'au voit să se umilească sub loviturile de aripă ale paserei măiestre și poalele lor au supt cei dintâi stropi de sânge din trupul unui geniu zdrobit dar învingător.

Aviatorul Vlaicu s'a strecurat printre noi ca o scânteie aprinsă în focul unui gând selbatic, care și-a însemnat dunga percursă în istoria culturii românești cu gesturi de raze fulgerătoare. Vlaicu a știut să tacă, Vlaicu a știut să creeze, Vlaicu, la îndemnul Inaltpreasfințitului dela Blaj, a știut să și facă totdeauna o cruce smerită de câteori puneă mâna pe cârma aeroplanului, ce-l apropiă mai mult de cer. Sufletul lui s'a topit întreg în alcătuirea splendidă a vulturului său. El n'a umblat după ținte lăturalnice, nu și-a uitat de sine la înălțimile eterice, unde s'a ridicat pe propriile sale aripi, Vlaicu și la Aspern și la București eră tot Vlaicu, tot feciorul simplu, sfios al badii Dumitru din Bințiști. El a știut, că e merit să deslușească în fapte un gând și el ne-a dovedit, că și-a împlinit datorința, sigilând cu sânge gândul împlinit.

S'a dus și în urma lui s'a desfăcut un gol, pe care azi încă n'are cine să-l umplă. Nefericita lui pasere măiastră își plânge stăpânul, pe care ea l-a ucis și un neam întreg se simte mai mic acum, după ce a dispărut din sinul său un copil al lui, care eră atât de mare. Noi încă ne unim în jalea aceasta și în reculegere singuratică, nu cu slujbe și cu părăstase sgomotoase, în rugăciune tănuită, vom ști cum să nu tulburăm întraripatele visuri de aur ale acestui Făt Frumos. („Cultura Creștină“).

*

Adunarea generală a III-a a reuniunii de misiuni.

Conform statutelor, membrii reuniunii de misiuni sfinte a preoților arhidiecezani se întrunesc an de an în adunare generală

pentru a concurge, cu îndemnul și sfatul, la promovarea intereselor reuniunii. Anul acesta s'au întrunit la Blaj în 18 Sept., venind din toate părțile — chiar și din depărtări mari — în număr destul de frumos. A fost de față și I. P. S. S. mitropolitul Dr. Victor Mihályi.

Orice adunare generală decurge după un anumit șablon, dar cu toate aceste membrii prezenți ai reuniunii nu vor putea să se plângă că au cheltuit vreme și bani fără de folos, ori poate chiar plictisindu-se. Nu, adunările generale ale reuniunii de misiuni pe lângă partea administrativă mai oferă membrilor și o parte sufletească (conferențe, meditații, ori eventual chiar deprinderi sufletești în toată forma), care singură răsplătește cu vârf osteneala și cheltuiala celor doritori de primenire sufletească. Așa a fost și acum. Dar pe lângă aceea partea administrativă încă a fost mai interesantă anul acesta ca altădată. După vorbirea frumoasă de deschidere a prezidentului Dr. I. Marcu, comitetul central al reuniunii a prezentat prin secretarul său, pâr. Șt. Roșianu, un raport amănunțit despre activitatea de pe anul trecut al reuniunii. Raportul acesta îl publicăm în întregime la alt loc al acestui număr și pentru aceea la acest loc nu mai insistăm asupra datelor ce cuprinde.

Un însemnat punct al adunării generale din acest an a fost modificarea statutelor, în jurul căreia s'a pornit o discuție foarte vie și interesantă. Rodul ei, nouele statute, cari bine înțeles vor intra în vigoare numai după aprobarea Ordinariatului arhidiecezan, și cari la timpul său se vor publica, vor putea, credem, să dea un nou și puternic avânt activității acestei importante societăți preoțești.

Ca un punct culminant al adunării mai amintim apoi cuvintele calde de îmbărbătare ale I. P. S. S. mitropolitului Mihályi, care din acest prilej a ținut se accentueze din nou și cu apă-sare importanța mare a lucrărilor reuniunii de misiuni. Cuvântul Domnului nu se poate lega — cam așa glăsuia I. P. S. Sa — și de aceea avem deplină încredere, că propovăduind în misiuni evanghelia curată a mântuirii, vom putea trece prin toate probele și ispitele, pe cât de varii pe atât de înverșunate ale timpului nostru. (ar.)

*

Îmbunătățiri la facultatea teologică a universității din Budapesta. Cu începerea anului școlar 1913/14 la facultatea teologică a universității din Budapesta începe o nouă viață. Încă din primăvara acestui an s'au aprobat de

toate forurile competente o samă de îmbunătățiri, cari denotă un însemnat progres pe terenul instrucției teologice.

Ele pot să ne intereseze și numai din motivul, că la această facultate diecezele noastre unite încă au un număr destul de însemnat de clerici.

Înainte de toate amintim, că începând cu acest an școlar facultatea nu va mai putea fi absolvită cu 4, ci numai cu 5 ani. În aceste cadre mai largi s'a făcut apoi o nouă aranjare și grupare a singuraticelor studii. În fixarea amănuntelor s'a avut în vedere mai ales aceea, că studenții în teologie să-și poată însuși o mai bună pregătire, o bază mai solidă și mai reală ca până acum pentru activitatea științifică ulterioară. Studiile noi ce s'au introdus evidențiază deplin această tendință. Așa, pentru filosofie, care până acum se propunea trei ani de-arândul dar numai în câte 3 ore pe săptămână, s'a introdus o nouă catedră, în cadrele căreia se va trata amănunțit filosofia morală și filosofia dreptului, rămânând pentru celelalte cunoștințe filosofice o altă catedră ordinară tot cu câte 9 ore la săptămână. S'au introdus apoi ca studii deosebite sociologia, arheologia și arta bisericească. În sfârșit catehetica s'a desfășurat din cadrele pastoralei generale, formând un studiu aparte, iar dogmatica specială se va propune, după noul plan, nu în două, ci în patru semestre.

O altă îmbunătățire este introducerea cursurilor practice, a așanumitelor seminarii, aranjate în legătura cu catedrele mai însemnate, în cari studenții se introduc sub supravegherea profesorilor cu mult folos în cultivarea științelor respective. Sunt apoi contemplate și colegii speciale, în cari se vor trata, după obiceiul facultăților de teologie din Germania mai ales, problemele mai însemnate și mai actuale ale teologiei moderne, lărgind foarte mult cercul de cunoștință al elevilor, dar în aceeași vreme și îndemnând ori chiar silind pe profesor să se ocupe amănunțit de acele chestii, — prin ce literatura teologică numai câștigă poate.

În legătură cu aceste reforme, ne gândim, că la teologiile noastre încă ar trebui să se facă o samă de îmbunătățiri, pe urma cărora fiitorii noștri preoți ar putea mai bine corespunde chemării lor de păstori ai turmei credincioase gr.-cat. române. O catedră pentru economia națională, cu deosebită considerare la mișcarea mai nouă cooperativă, din care preoțimea română va trebui să-și ia partea leului, și una pentru istoria limbii și literaturii române ar fi îmbunătățiri ce s'ar putea face

fără ca să fie lipsa de-a crește numărul anilor de școală. Ambele aceste catedre, pentru înființarea cărora nu s'ar cere cheltuieli, pe cari să nu le putem suportă, — la teologia din Blaj s'a și făcut pentru prima începutul în cadrele sociologiei —, ar imprimă cunoștințelor ce se dau în teologiile noastre un caracter mai românesc, care trebuie să se evidențieze tot mai mult, măcar în aceste școli, unde suntem mai la largul nostru. (ar.)

*

Statul împotriva concubinatelor. Ultimul număr al *Buletinului statistic* comunică, că în Iuliu a. c. s'au născut în Ungaria 58.299 prunci și au murit 37.891 persoane, sporiul populației fiind 20.408. În Ianuar—Iuliu a. c. sporiul populației e mai mic cu 16.199 decât în anul trecut în acelaș period. Cele mai multe nașteri din Iuliu au fost în comitatul Ugocea (43.7), iar cele mai puține în comitatul aproape curat românesc Caraș-Severin (24.1). Iată urmarea funestă a căsătoriilor de probă din Bănatul nostru!

Păcatele, și mai ales păcatele împotriva poruncei a 6-a, nimicesc neamurile. Ar fi timpul, să se pornească cea mai înțehită luptă împotriva concubinatelor și să se facă adevărate cruciate în contra lor în biserică, în școală, în familii (prin reuniuni pii), cu misiuni sfinte populare, cu prelegeri etc., în caz de lipsă și cu denunțarea părinților și a tutorilor neglijenți și păcătoși. Fiecare părinte e dator să grijească de pruncul său și fiecare tutor de pruncul dat în grija lui. Neglijințele privitoare la creșterea, la moralitatea și la sănătatea pruncilor au urmări grele pentru părinți și tutori. Intre întrelăsările acestora amintite în §§. 22, 92, 94 și 96 ai Art. de lege XX—1877, hotărârile principiale ale ministrului de interne Nr. 80.362/99 și 29.310/913 amintesc și concubinajul minorilor. Părinții neglijenți în chestiunea aceasta, dacă sunt denunțați, cum ar trebui să fie, își pierd potestatea paternă, iar tutorii se pot pedepsi până la 100 fl., în cazuri de neglijință mai grea până la 200 fl. (Art. XX—1877, §§. 22 și 97) și cu pierderea tutoratului.

Legea și hotărârile ministeriale pentru împiedecarea concubinatelor copiilor minori sunt bune, ce folos însă, că sedriile orfanale nu-și pot face datorința, dacă nu li-se comunică cazurile, iar noi, în multe locuri încă, ne facem surzi și orbi în fața sporirii zilnice a numărului enorm de concubinate, cari ne pătează caracterul, ne îndușmănesc între noi și ne răresc șirele.

Până nu-i târziu, să combatem, *cu toate armele și în toate ocurile*, concubinatele! (șr.)

Cărți întrate la redacție.

Protocolul congresului național-bisericesc ordinar al mitropoliei Românilor gr.-or. din Ungaria și Transilvania, întrunit în Sibiu la 1/14 Oct. 1912. Sibiu 1913. Prețul Cor. 1'20.

Dr. Elie Dăianu, Din vremile prorocilor. Cuvinte pentru zilele de azi. Retipărire din „Solia Satelor“. Cluj 1913. Prețul 12 fil.

M. Theodorian-Carada, De știut. Carte folositoare de suflet. București 1913. Prețul ?

TELEFON.

»*Foia Scolastică*«. *Blaș*. În legătură cu cele ce s'au scris în Nr. trecut al acestei reviste referitor la circularul arhiepiscopozan despre »învățătorii ajutători«, Nr. 14 al DVoastră, publicând în întregime circularul menționat, se ocupă în notă și de observările noastre, spunând că dorința noastră nu ar duce la scop, și că prin urmare »ori să se mențină obligamentul întreg cu o eventuală dispensare a singuraticilor pe motive temeinice, ori abandonat întreg lucrul.« Ei bine, noi credem că deși DVoastră aveți altă părere, Preaveneratul Ordinariat ar trebui să nu desconsidere dorința noastră, cari fiind profesori ai facultății teologice putem avea poate, în chestii referitoare la clerici, o părere mai bine sprijinită pe adevăr decât DVoastră. Mai ales că datele concrete, la cari Vă provocați pentru sprijinirea părerii DVoastră, ne dau nouă dreptate. Și iată cum. La Arad, unde este ceace dorim noi, dintre clerici au făcut examenele pedagogice cam 30% și, cum spuneti, »la Sibiu aflăm aceeași stare tristă de lucruri«. Iar 30% nu e o stare tocmai tristă, ci din potri va socotim că e prea mulțumitoare. Mai multe procente nici nu ar fi bine dacă s'ar supune la examenele pedagogice. Ar suferi instrucția teologică!

N. în *B*. Nici nouă nu ne-a convenit scrisoarea despre misiunile sacre. În chestiuni de felul acesta mai ales, nu se lucrează cu sgomot, cu reclame și cu figuri, și nici cu lovituri și suspționări. Foamea și setea după mării deșerte trebuie stămpărate cu gândul curat, strecurat prin o inimă multămitoare, că s'a făcut bine, iar nu cu laudele efemere din piață. Misiunile sacre au avut pentru comuna respectivă cele mai frumoase rezultate pe lângă tot inconvenientul cu târgul, ce, avem toată credința, că i-a scăpat din vedere conducătorului înțelept și prudent din C.

Dr. B. București. Mulțumim. Ocazional vom țineă samă de cele ce ne scrieți.

SUMARUL:

Dr. Ioan Coltor: Preoți adoratori. — **Dr. Ioan Bălan:** Testamentul nou dela Bălgrad. — **Comitetul central al reuniunii de misiuni:** Raport către adunarea generală a III-a ținută la 18 Sept. în Blaș. — **Insemnări:** Grija sf. Cuminecături în Biserica noastră (Dr. Ioan Coltor); Mănăstiri de călugărițe (Senior). — **Cronică:** † Aurel Vlaicu („Cultura Creștină“); Adunarea generală a III-a a reuniunii de misiuni (ar.); Imbunătățiri la facultatea teologică a universității din Budapesta (ar.); Statul împotriva concubinatelor (șr.). — **Cărți întrate la redacție.** — **Telefon.**

Pentru redacție răspunde: Dr. Alexandru Rusu.

Proprietar-editor: Membrii redacției.